

Sygn. akt II A Ka 332/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Apelacyjnego Zbigniew Kapiński

Sędziowie: Sądu Apelacyjnego Ewa Leszczyńska-Furtak (spr.)

Sądu Okręgowego (del.) Anna Nowakowska

Protokolant sekr. sąd. Adriana Hyjek

przy udziale prokuratora Anny Adamiak

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2021 r.

sprawy z wniosku D. C., E. Ż., J. B. i S. B. przeciwko Skarbowi Państwa o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłą z wykonania wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 17 lutego 1947 r. w sprawie o sygn. R 839/46 wobec dziadka macierzystego wnioskodawców - A. C.,

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawców

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 14 sierpnia 2020 r., sygn. akt XVIII Ko 90/19

I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

II. wydatkami postępowania obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

UZASADNIENIE		
Formularz UK 2	Sygnatura akt	II AKa 332/20
Załącznik dołącza się w każdym przypadku. Podać liczbę załączników:	1	
1. CZĘŚĆ WSTĘPNA		

1.1. Oznaczenie wyroku sądu pierwszej instancji

Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 14 sierpnia 2020 r., sygn. XVIII Ko 90/19.

1.2. Podmiot wnoszący apelację

oskarżyciel publiczny albo prokurator w sprawie o wydanie wyroku łącznego

oskarżyciel posiłkowy

oskarżyciel prywatny

pełnomocnik wnioskodawców

oskarżony albo skazany w sprawie o wydanie wyroku łącznego

inny

1.3. Granice zaskarżenia

1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia

na korzyść

na niekorzyść

w całości

w części

#

co do winy

#

co do kary

#

co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia

1.3.2. Podniesione zarzuty

Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji

#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	

1.4. Wnioski

#	uchylenie	#	zmiana
---	-----------	---	--------

2. Ustalenie faktów w związku z dowodami przeprowadzonymi przez sąd odwoławczy

2.1. Ustalenie faktów

<u>2.1.1. Fakty uznane za udowodnione</u>					
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty	
<u>2.1.2. Fakty uznane za nieudowodnione</u>					
Lp.	Oskarżony	Fakt oraz czyn, do którego fakt się odnosi	Dowód	Numer karty	

2.2. Ocena dowodów

<u>2.2.1. Dowody będące podstawą ustalenia faktów</u>		
Lp. faktu z pkt 2.1.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu

<u>2.2.2. Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)</u>		
Lp. faktu z pkt 2.1.1 albo 2.1.2	Dowód	Zwięźle o powodach nieuwzględnienia dowodu

<p>3. STANOWISKO SĄDU ODWOŁAWCZEGO WOBEC ZGŁOSZONYCH ZARZUTÓW i wniosków</p>		
<p>Lp. 1</p>	<p>Zarzut – obraży prawa materialnego:</p>	
	<p>1. art. 8 ust. 1 ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego w zw. z art. 922 § 1 kc poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i wyrażenie błędnego poglądu. Iż na spadkobierców ustawowych zmarłego A. C. oraz jego zmarłych córek nie przeszły prawa majątkowe, w tym zwłaszcza prawo do żądania zadośćuczynienia w związku z bezprawnym pozbawieniem A. C. wolności w latach 1946-1947;</p> <p>2. art. 445 § 3 kc poprzez jego błędne zastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego i bezzasadne uznanie, że roszczenia zmarłego A. C. oraz jego zmarłych córek wynikające z „ustawy lutowej” nie przeszły na ich następców prawnych w drodze dziedziczenia ustawowego.</p>	<p># zasadny</p> <p># częściowo zasadny</p> <p># niezasadny</p>
<p>Zwięźle o powodach uznania zarzutu za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny</p>		
<p>Ad. 1 i 2</p> <p>Wbrew formule zarzutu, wyrok Sądu I instancji, nie odnosił się do sukcesji ogółu praw majątkowych po zmarłym A. C. oraz jego zmarłych córkach H. B. (1) i</p>		

W. I., ale rozstrzygał wyłącznie (nie zwłaszcza) o uprawnieniach do dochodzenia na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. 2020/1820 t.j., nazywanej dalej „ustawą lutową” lub „ustawą rehabilitacyjną”) roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdy wynikłe z wykonania orzeczenia, co do którego stwierdzono nieważność, wszak taki przedmiot orzekania zakreślał wniosek inicjujący postępowanie.

Tymczasem ustawodawca przewidział szczególny tryb przejścia uprawnień do dochodzenia takiego roszczenia na klarownie wskazany w powołanym przepisie krąg następców, co oznacza, że ma on pierwszeństwo przed przepisami prawa spadkowego, zawężając grono sukcesorów.

Przede wszystkim podkreślenia wymaga, iż roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o jakich mowa w art. 8 ust. 1 „ustawy lutowej”, nie powstały z chwilą nastąpienia szkody lub krzywdy, ale dopiero z chwilą przyznania osobie represjonowanej i jej następcy uprawnienia do ich dochodzenia w powołanej ustawie, stanowiącej wyraz woli Państwa do zrekompensowania przez Skarb Państwa szkód i krzywd wyrządzonych osobom represjonowanym za działalność na rzecz niepodległego bytu tegoż Państwa, ale na zasadach określonych w tej ustawie.

Natomiast powstanie roszczenia w chwili wejścia w życie „ustawy lutowej” prowadzi do wniosku, iż w

sytuacji, gdy osoba represjonowana w tym momencie już nie żyła, a także nie żył żaden z wyczerpująco zakreślonego w jej art. 8 ust. 1 kręgu „następców”, to uprawnienie do odszkodowania i zadośćuczynienia nie mogło przejść na „następcę”, który zmarł zanim powstało roszczenie, wszak z chwilą śmierci utracił zdolność prawną i nie mógł nabyć powstałego po jego śmierci prawa.

W sytuacji zaś, gdy w chwili wejścia w życie ustawy nie żyje osoba represjonowana, ale żyją określani w ustawie następcy (następca), to przysługuje im (jemu) uprawnienie do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia tak, jak przysługiwałoby represjonowanemu, gdyby dożył chwili wejścia w życie ustawy. Dotyczy to jednak wyłącznie małżonka osoby represjonowanej, jego dzieci i rodziców.

Mające swoje źródło w art. 8 ust. 1 „ustawy lutowej” roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie podlegają zatem dziedziczeniu na podstawie art. 922 § 1 kc, ale dopiero po uprzednim ich przejściu na ustawowo skonkretyzowanych następców osoby represjonowanej, przy czym w wypadku zadośćuczynienia dodatkowo po spełnieniu także warunków określonych w art. 445 § 3 kc.

Jakkolwiek rację ma skarżący, że ustawa rehabilitacyjna w art. 8 ust. 3 odsyła do rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego (poza przepisem art. 555 kpk dotyczącym przedawnienia), zaś przepis art. 558 kpk odsyła do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne

skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie jedynie w kwestiach w Kodeksie postępowania karnego nieuregulowanych, to taki stan rzeczy nie zmienia prawidłowości wykładni przyjętej w zaskarżonym wyroku. W rozdziale tym zawarto wszak tylko jedno unormowanie dotyczące praw innych osób - wskazanie w art. 556 § 1 kpk, że w razie śmierci oskarżonego prawo do odszkodowania przysługuje temu, kto wskutek wykonania kary lub niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania utracił:

1) należne mu od uprawnionego z mocy ustawy utrzymanie;

2) stale dostarczane mu przez zmarłego utrzymanie, jeżeli względy słuszności przemawiają za przyznaniem odszkodowania.

Pomijając nawet, że dotyczy ono wyłącznie odszkodowania podczas, gdy zgodnie z art. 558 kpk w kwestii zadośćuczynienia zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, to przede wszystkim nie zmienia ono faktu, że „ustawa lutowa” w art. 8 ust. 1 zawiera własną w zakresie sukcesji prawa do roszczeń regulację specjalną.

Sąd I instancji dokonał zatem prawidłowej wykładni art. 8 ust 1 „ustawy rehabilitacyjnej” w zw. z art. 922 § 1 kc, odwołując się przy tym szeroko do ugruntowanego w tym zakresie orzecznictwa, trafnie uznając ten pierwszy za regulację szczególną, co doprowadziło do właściwego zastosowania tych przepisów, znajdując odzwierciedlenie w orzeczeniu oddalającym inicjujący przedmiotowe postępowanie wnioski o zadośćuczynienie.

Wobec bezspornego ustalenia, że A. C. zmarł przed wejściem w życie „ustawy rehabilitacyjnej”, jak również, że przed jej wejściem w życie zmarła jego żona J. C., a żadna z dwóch córek (H. B. (2) i W. I.) nie wystąpiła za życia z roszczeniem o zadośćuczynienie, wnukowie represjonowanego nie odziedziczyli prawa do roszczeń z tytułu zadośćuczynienia za doznaną przez ich dziadka krzywdę z tytułu wydania wyroku, którego nieważność stwierdzono (w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w punkcie „ustalenie faktów 3.1.3”, omyłkowo opisano jedynie postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie, sygn. VIII Ko 134/18, które zapadło nie 14 czerwca 2018 r., ale 07 stycznia 2019 r., stwierdzając nieważność wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w W-wie z 17 lutego 1947 r., sygn. R 839/46, a nie wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w Rzeszowie z 01 grudnia 1950 r., sygn. Sr 630/50, choć zarówno z dalszej z treści uzasadnienia, jak i przebiegu rozprawy głównej powyższe jawi się oczywistą omyłką pisarską o edycyjnym charakterze).

Taki stan rzeczy stanowi oczywistą konsekwencję braku wystąpienia z roszczeniem o zadośćuczynienie przez osoby uprawnione, enumeratywnie wymienione w art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, za ich życia.

Nie sposób przy tym podzielić zarzut obrazy art. 445 § 3 kpk w sytuacji niekwestionowanej prawidłowości ustalenia, że ani represjonowany A. C., ani żadna z zawężonego do małżonka, dzieci i rodziców represjonowanego kręgu osób (art. 8 ust. 1 „ustawy

lutowej”) nie wytoczyła powództwa o zadośćuczynienie.

Roszczenie o zadośćuczynienie za doznaną krzywdę (poza roszczeniem wynikającym z art. 446 § 4 kpc, wygasającym zawsze z chwilą śmierci spadkodawcy), jako ściśle związane z osobą zmarłego podlega wszak dziedziczeniu jedynie wtedy, gdy zostało uznane na piśmie albo gdy powództwo zostało wytoczone za życia poszkodowanego (art. 445 § 3 kpc oraz art. 448 kpc w zw. z art. 445 § 3 kpc), zaś ograniczenia te nie dotyczą jedynie wierzytelności wymagalnych w chwili śmierci spadkodawcy (np. zasądzonych prawomocnym wyrokiem).

W konsekwencji stwierdzić należy, że zarówno przepisy „ustawy lutowej”, jak też przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, a także przepisy Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego nie dostarczają prawnej podstawy dziedziczenia prawa do zainicjowania dochodzenia roszczeń rehabilitacyjnych przewidzianych w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. 2020/1820 t.j.) przez osoby spoza ściśle wymienionego w tym przepisie kręgu uprawnionych.

Wniosek

O zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie od Skarbu Państwa – Sadu Okręgowego w Warszawie solidarnie na rzecz wnioskodawców kwoty 500.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za

zasadny
częściowo zasadny
niezasadny

krzywdę doznaną przez A. C., wynikłą z wykonania wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z 17 lutego 1947 r., sygn. R 839/46, w związku ze stwierdzeniem jego nieważności.	
Zwięźle o powodach uznania wniosku za zasadny, częściowo zasadny albo niezasadny.	
Wobec niezasadności zarzutów i trafności rozstrzygnięcia Sądu I instancji, wniosek jest niezasadny.	

4. OKOLICZNOŚCI PODLEGAJĄCE UWZGLĘDNIENIU Z URZĘDU	
1.	
Zwięźle o powodach uwzględnienia okoliczności	
5. ROZSTRZYGNIECIE SĄDU ODWOŁAWCZEGO	
<i>5.1. Utrzymanie w mocy wyroku sądu pierwszej instancji</i>	
<u>1.</u>	Przedmiot utrzymania w mocy
<u>W całości.</u>	
Zwięźle o powodach utrzymania w mocy	
Wobec braku podstaw do uchylecia lub zmiany zaskarżonego wyroku.	
<i>5.2. Zmiana wyroku sądu pierwszej instancji</i>	
1.	Przedmiot i zakres zmiany

Zwięźle o powodach zmiany	

<u>5.3. Uchylenie wyroku sądu pierwszej instancji</u>		
<u>5.3.1. Przyczyna, zakres i podstawa prawna uchylenia</u>		
1.1.		# art. 439 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia		
2.1.	Konieczność przeprowadzenia na nowo przewodu w całości	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia		
3.1.	Konieczność umorzenia postępowania	# art. 437 § 2 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia i umorzenia ze wskazaniem szczególnej podstawy prawnej umorzenia		
4.1.		# art. 454 § 1 k.p.k.
Zwięźle o powodach uchylenia		
<u>5.3.2. Zapatrywania prawne i wskazania co do dalszego postępowania</u>		
<u>5.4. Inne rozstrzygnięcia zawarte w wyroku</u>		

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności	
6. Koszty Procesu		

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
II.	wydatkami postępowania obciążono Skarb Państwa – zgodnie z art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. 2020/1820 t.j.).

7. PODPIS
Ewa Leszczyńska-Furtak Zbigniew Kapiński Anna Nowakowska

<u>1.3. Granice zaskarżenia</u>			
Kolejny numer załącznika	1		
Podmiot wnoszący apelację	Pełnomocnik wnioskodawców		
Rozstrzygnięcie, brak rozstrzygnięcia albo ustalenie, którego dotyczy apelacja	w całości rozstrzygnięcie oddalające wniosek		
<u>1.3.1. Kierunek i zakres zaskarżenia</u>			
# na korzyść # na niekorzyść	# w całości		
# w części	#	co do winy	

#	co do kary	
#	co do środka karnego lub innego rozstrzygnięcia albo ustalenia	
<u>1.3.2. Podniesione zarzuty</u>		
Zaznaczyć zarzuty wskazane przez strony w apelacji		
#	art. 438 pkt 1 k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w zakresie kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu	
#	art. 438 pkt 1a k.p.k. – obraza przepisów prawa materialnego w innym wypadku niż wskazany w art. 438 pkt 1 k.p.k., chyba że pomimo błędnej podstawy prawnej orzeczenie odpowiada prawu	
#	art. 438 pkt 2 k.p.k. – obraza przepisów postępowania, jeżeli mogła ona mieć wpływ na treść orzeczenia	
#	art. 438 pkt 3 k.p.k. – błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, jeżeli mógł on mieć wpływ na treść tego orzeczenia	
#	art. 438 pkt 4 k.p.k. – rażąca niewspółmierność	

	kary, środka karnego, nawiązki lub niesłusznego zastosowania albo niezastosowania środka zabezpieczającego, przypadku lub innego środka	
#	art. 439 k.p.k.	
#	brak zarzutów	
<u>1.4. Wnioski</u>		
#	uchylenie	# zmiana